

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 4, December 2017, p. 308-327

Received	Reviewed	Published	Doi Number
20.10.2017	20.11.2017	01.01.2017	10.18298/ijlet.2162

**Determining Listening Strategies Used by Students
in Listening Processes**

Emre YAZICI¹ & Mehtap ÖZDEN²

ABSTRACT

This research was conducted to observe and identify the opinions of listeners about which strategies they are trying to listen while listening to the informative and fictional texts. The study group consists of 71 students, 40 of which are third grade students and 31 of which are fourth grade students studying at Yıldız Technical University Turkish Language Education Department. In the study, third and fourth year students were selected for the selection of students taking the listening training course to determine listening strategies. The research was carried out through case study model of qualitative research methods. In the analysis of the data obtained from the research, descriptive analysis was used from the qualitative analysis approaches. According to the findings obtained in the research, strategists who make unique thought codes from informative texts are preferred in fictional texts, and strategists forming action codes in fictional texts are preferred in informative texts. It seems that the strategies that form the behavior codes are less preferred than those that form the thought codes. It is seen that the strategies that form the acted-out codes are preferred only in the post-listening phase of the fictional texts compared to the strategies forming the thought codes.

Key Words: listening skills, listening strategies, informative text, fictional text.

**Öğrencilerin Dinleme Süreçlerinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin
Belirlenmesi**

ÖZET

Bu araştırma dinleyicilerin, bilimsel ve kurmaca metinleri dinlerken hangi stratejileri kullanarak dinlemeyi anlamlandırmaya çalıştıklarını dinleyicilerin görüşleri doğrultusunda incelemek ve tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okumakta olan 40 adet üçüncü sınıf öğrencisi ve 31 adet dördüncü sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 71 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada dinleme stratejilerinin belirlenebilmesi adına dinleme eğitimi dersini almış olan öğrencilerin seçilmesi münasebetiyle üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri tercih edilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde nitel analiz yaklaşımlarından betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre bilimsel metinlerde kurmaca metinlere oranla düşünce kodlarını oluşturan stratejilerin daha çok tercih edildiği, kurmaca metinlerde ise bilimsel metinlere oranla eyleme dönük kodları oluşturan stratejilerin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Eyleme dönük kodları oluşturan stratejilerin ise düşünce kodlarını oluşturan stratejilere daha az tercih edildiği görülmektedir. Eyleme dönük kodları oluşturan stratejilerin, sadece kurmaca metinlerin dinleme sonrası aşamasında, düşünce kodlarını oluşturan stratejilere oranla tercih edildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dinleme Becerisi, Dinleme Stratejisi, Bilimsel Metin, Kurmaca Metin.

¹ Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, 78yaziciemre@gmail.com.

² Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, mehtapgunes@comu.edu.tr.

1. Giriş

İşitilen seslerin anlamlandırılmasına dayanan dinleme, bireyin kazandığı ilk beceridir. Dinleme becerisi, bireyin günlük hayatta ve okul hayatında kullandığı bir beceridir (Melanlıoğlu, 2012). Doğumdan ölüme kadar hayatın her döneminde karşımıza çıkan dinleme, dil becerileri arasında en çok kullanılanıdır. (Rankin, 1928; Yalçın, 2006). Dinleme, bireyin dünyaya geldiği ilk andan dünyayı terk ettiği son ana kadar geçen sürede, hayatın her zamanında ve yerinde kullandığı beceridir.

Dinleme, ses ve konuşmaların zihinde anlamlandırılarak yapılandırılması sürecidir. Karmaşık olan bu süreç işitme, dikkati yoğunlaştırma ve anlama aşamalarından oluşmaktadır. İlk aşamada sesler ve konuşmalar işitilmektedir. İkinci aşamada uyaranlara dikkat yoğunlaştırılarak ilgi duyulan veya gerekli görülenler seçilir. Seçilen bilgi ve düşünceler ise anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, düzenleme ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilir. Son aşamada ise anlamlandırılan bilgi, duygu ve düşünceler bireyin ön bilgileri ile bütünleştirilir. Böylece işitilenler zihinde yapılandırılarak dinleme süreci tamamlanmış olur (MEB, 2009).

Bireylerin dinleme ile işitmeyi aynı olgu sanmaları ve dinlemeyi doğal bir süreç olarak görmeleri dinleme becerisinin başarısız gerçekleşmesine sebebiyet vermektedir (Akçataş, 2001). Dinleme becerisinin anne karnında başlayan bir süreç olması, dinlemenin doğal olarak edinilmiş bir beceri olduğu ve geliştirilemeyeceği gibi bir yanlış düşünceye yöneltmektedir (Melanlıoğlu, 2012). Bu yanlış düşünceyi Özbay (2014) şu şekilde reddetmektedir:

Birey, bebeklik çağında özellikle kendine yapılan seslenmeler dışında bilinçli bir dinleme becerisine sahip değildir. Böyle olmakla birlikte bazı sesleri de dinleyebilir. Çocukluk evresinde çocuk dinlemeye dikkat kesildiği bir anda dışarıdan gelen ses, ışık, hareket gibi uyarıcıların etkisiyle dinlemeden hemen vazgeçebilir. Dinlerken kendi düşüncelerini ifade etme konusunda da son derece sabırsızdır. Büyüdükçe kendi deneyimleriyle dinledikleri arasında ilgi kurmaya ve konuşmalara katılmaya başlar. Çocuğun dinleme becerisindeki bu gelişme ve algılama gücü on beş/ on altı yaşına kadar devam eder.

Dinleme süreci genel anlamda dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre dinleme sürecini ele alan Kuşçu (2010) süreci şu şekilde sınıflandırmaktadır:

Dinleme öncesi: ön hazırlık, zihinsel hazırlık, ön bilgileri harekete geçirme, anahtar kelimeler, tahmin, amaç belirleme, tür-yöntem ve teknik belirleme.

Dinleme aşaması: sözlü anlama, zihinde yapılandırma, bilgiyi uygulama.

Dinleme sonrası.

Güneş (2007) ise dinleme sürecini:

Dinleme öncesinde dinlemeyi planlama teknikleri (ön bilgileri harekete geçirme, dinleme ortamını inceleme vb.)

Dinlemede anlama teknikleri (soruları belirleme, açıklayıcı noktaları not alma vb.), bilgiyi yapılandırma teknikleri (ana ve yardımcı düşünceleri belirleme vb.) ve bilgiyi yapılandırma teknikleri (özetleme vb.);

Dinleme sonrasında da konuşmayı değerlendirme teknikleri (sunumu değerlendirme, dinlemenin amacına uygunluğunu belirleme vb.) olarak sınıflandırmaktadır.

Özbay (2014) ise dinleme sürecini ilgi, işitme, dikkat, kavrama, dinleme, değerlendirme ve tepki/karşılık olarak sınıflandırmaktadır.

Araştırmada da dinleme süreci üç aşamada ele alınacaktır: dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası.

1.1. Dinleme Becerisi ve Metin

Metin türlerinin birçok araştırmacı tarafından farklı tasnifleri yapılmıştır. Yapılan bu tasnifleri yazılış amaçları açısından metinler ve iletişimsel işlevleri açısından metinler olmak üzere iki ayrı başlık altında toplamak mümkündür (Yılmaz, 2010).

Metinler yazılış amaçları açısından tasnif yapıldığında bilimsel metinler ve kurmaca (kurmaca) metinler olarak iki başlık altında toplanmaktadır (Yılmaz,2010; Akbayır, 2006; Karadüz, 2010; Erkul, 2004, Adalı, 2004).

Düşüncenin ve dilin en güçlü olduğu metinler edebî (kurmaca) ve bilimsel (bilimsel) metinler olduğundan (Karadüz, 2010) çalışmada bu iki metin türünden faydalanılacaktır.

1. Kurgulayıcı/Kurmaca Metinler (Edebî Metinler): Yazarın; yeniden düzenleme, seçme ve sıraya koyma suretiyle, yaşanılanları veya hayal edilenleri yeni bir dil ile ifade ederek vücuda getirdiği metinlere kurmaca metinler denir. Şiir, hikâye, roman, oyun, senaryo vb. gibi türleri bu başlık altında toplamak mümkündür.

2. Bilimsel Metinler (Kullanmalık Metinler): Bilgi, haber iletme amacını taşıyan, gerçekte olan durumları değiştirmeden ifade eden metin türlerine bilimsel metin denir. Makale, gazete haberi, yemek tarifi vb. gibi metin türlerini bu başlık altında toplamak mümkündür (Akbayır, 2006; Erkul, 2004; Yılmaz, 2010, Adalı, 2004).

Kurgulanmış ve bilgilendirici metinler dinleyici tarafından sorgulanmayı gerektiren metinlerdir (Karadüz, 2010). Sorgulamanın en temel şartı da eleştirel dinlemedir.

Eleştirel dinleme bir bakıma dinlenenlerin doğruluğunu kontrol etme, verilenleri en etkili şekilde alma ve yorumlama sürecidir. Algılama ve kavrama gibi zihinsel süreçleri kapsar. Dinleme sürecinin bütün bu etkinliklerinin gerçekleştirilebilmesi dinleyicinin aktifliğine bağlıdır. Dinleme etkinliğinden önce dinleyicinin zihinsel olarak hazır olması, ön bilgilere sahip olması, dinleme amacı oluşturması, dinleme sürecinde tahminlerde bulunup yorumlar yapması, kendi düşünceleriyle konuşmacının düşünceleri arasında karşılaştırma yapması, dinlerken sorular sorması, ana ve yardımcı düşünceleri ayırt etmek için birçok strateji ve tekniği kullanması gerekecektir. Amaçsız, pasif ve stratejisiz gerçekleştirilen dinlemelerde eleştirel anlayış ortaya çıkmaz ve dinleme kalıcı ve etkili gerçekleşmez (Karadüz, 2010). Bir dinlemenin etkili ve kalıcı olabilmesi dinleyicinin aktifliğine bağlıdır. Süreç

içerisinde dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası her aşamada aktif olan, eleştirel dinleyen ve dinlemenin çeşitli stratejilerini kullanan bireylerin dinlemeleri daha kalıcı ve daha etkili olarak gerçekleşir.

Oxford (1990) başarılı dil öğrencilerinin düzenli bir şekilde dil öğrenme stratejileri kullandıklarını belirtmiştir. Dil öğrenme stratejileri ise düzenli ve öğrenciye uygun kullanıldığında başarıyı sağlamaktadır. Başarılı dil öğrencileri öğrenilen konunun gereklerine uygun stratejileri seçerek öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler.

Öğrenciye ve konuya uygun stratejinin seçimi başarılı öğrenmeye götürdüğünden hareketle çalışmada, metine göre seçilen stratejiler araştırılacaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, öğrencilerin, bilimsel ve kurmaca metinleri dinlerken hangi stratejileri kullanarak dinlemeyi anlamlandırmaya çalıştıklarını öğrencilerin görüşleri doğrultusunda incelemek ve tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2.2. Araştırma Soruları

Öğrenmek kendiliğinden gerçekleşen bir olgu mudur? Öğrenmeyi gerçekleştirmek için daha iyi ve daha hızlı yöntemler var mıdır? Hangi yöntemleri, stratejileri kullanırsak daha iyi öğreniriz? Bu sorulardan yola çıkarak ve daha önceki çalışmalarda bu ve bunun gibi sorularda ortaya çıkan, strateji kullanımı öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir sonucuyla beraber dinleme becerisi gerçekleştirilirken kullanılan stratejileri ve bu stratejilerin metin türüne göre farklılık gösterip göstermediği araştırmada aşağıdaki iki soru ve altı alt soru eşliğinde araştırılmıştır.

1. Kurmaca (edebî) metinlerde dinleme gerçekleştirilirken kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

a. Kurmaca metinleri dinleme öncesinde dinleyiciler tarafından kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

b. Kurmaca metinleri dinleme sırasında dinleyiciler tarafından kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

c. Kurmaca metinleri dinledikten sonra dinleyiciler tarafından kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

2. Bilimsel/bilimsel (bilgilendirici) metinlerde dinleme gerçekleştirilirken kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

a. Bilimsel metinleri dinleme öncesinde dinleyiciler tarafından kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

b. Bilimsel metinleri dinleme sırasında dinleyiciler tarafından kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

c. Bilimsel metinleri dinledikten sonra dinleyiciler tarafından kullanılan dinleme stratejileri nelerdir?

2.3. Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Durum çalışması sosyal bilimlerde kullanılan bir yöntemdir. Güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı bir araştırma yöntemidir (Yin, 2002). Creswell (2014)'e göre durum çalışması araştırmacının zaman içerisinde sınırları çizilmiş bir veya birkaç durumu bir veya birden fazla kaynak içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Durum çalışması Yıldırım ve Şimşek (2016)'e göre de bir örneğin, olgunun veya sosyal birimin, yoğun, bütüncül bir biçimde tanımlanması ve analizidir.

Araştırmada durum çalışmasının altında görüşme gerçekleştirilmiştir. Bir veri toplama yöntemi olarak görüşme esnek olması, cevap oranının yüksek olması, sözel olmayan davranışların daha kolay takip edilmesi, araştırmacının çevre üzerindeki kontrolünün yüksek olması, veri toplama kaynağının teyit edilebilmesi, araştırmacının görüşme sürecine bizzat katılabilmesi ve derinlemesine bilgi edinmenin sağlanması sebebiyle tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 71 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya seçilen öğrencilerin dinleme eğitimi dersini almış olmaları için üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri tercih edilmiştir. Bilimsel metinleri dinlemede kullanılan stratejileri belirlemek için 31 dördüncü sınıf öğrencisi ile görüşme gerçekleştirilmiş ve kurmaca metinleri dinlemede kullanılan stratejileri belirlemede de 40 kişilik üçüncü sınıf öğrencisi ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerinin toplanması öncesinde araştırmanın amacı ve kullanılacak yöntem hakkında görüşme yapılacak öğrenciler bilgilendirilmiştir. Bilgilendirme yapılan öğrencilerden dördüncü sınıf öğrencilerine bilimsel metinlerle ilgili, üçüncü sınıf öğrencilerine de kurmaca metinleri dinleme süreçlerinde kullandıkları dinleme stratejileri sorulmuştur. Dinleyicilerin, kendilerini sürecin içerisinde hissedebilmeleri için bilimsel metinleri dinlemede kullandıkları stratejileri belirtecek öğrencilere Yavuz Bahadıroğlu'nun Kitap Modası isimli dinleme metni, kurmaca metinleri dinlemede kullandıkları stratejileri belirtecek öğrencilere de Atilla İlhan'ın kendi sesinden Üçüncü Şahsın Şiiri dinletilerek öğrencilerin kullandıkları stratejilerin hatırlanması sağlanmıştır.

Çalışma grubundan toplanan verilerin analizinde ise nitel araştırma yaklaşımlarından betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemlendiği bireylerin verilerini çarpıcı bir biçimde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara da yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilen bulguları okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış olarak sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3. Bulgular

3.1. Bilimsel Metinleri Dinlerken Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular

Tema ve Kategoriler		Kategori ve Kodlar	Frekans	%
1.	Tema: Dinleme Öncesi	1.1.Düşünce Kodları		
1.1.	Düşünce Kodları	Konuyu Düşünme	12	17,64
1.2.	Eyleme Dönük Kodlar	Zihinsel Hazırlanma	6	8,82
1.3.	Ortam Kodları	İçerik Tahmini	7	10,29
		Varsayımda Bulunma	2	2,94
		Betin Fırtınası	1	1,47
		Yorumlama	1	1,47
		Önyargı	1	1,47
		Çağrışım	1	1,47
		Dikkati Toplama	2	2,94
		Metnin Amacını Değerlendirme	1	1,47
		Metin Faydası	1	1,47
		Ön bilgileri Hatırlama	1	1,47
		Yazarı Değerlendirme	6	8,82
		Başlığı Değerlendirme	3	4,41
		Odaklanma	4	5,88
		Dikkat Toplama	1	1,47
		1.2.Eyleme Dönük Kodlar		
		Pozisyon Seçimi	3	4,41
		Konuyu Araştırma	4	5,88
		Materyal Hazırlığı	8	11,76
		1.3.Ortam Kodları		
		Sessiz Ortam	1	1,47
		Engelleri Ortadan Kaldırma (2)	2	2,94
2.	Tema: Dinleme Sırası	2.1.Not Alma Kodları		
2.1.	Not Alma Kodları	Önemli Noktaları Not Alma	12	11,53
2.2.	Düşünce Kodları	Özet Şeklinde Not Alma	4	3,84
2.3.	Metin Kodları	İsimleri Not Alma	5	4,80
2.4.	Eyleme Dönük Kodlar	Anahtar Kelimeleri Not Alma	6	5,76
		Bilinmeyen Kelimeleri Not Alma	2	1,92
		Akılda Oluşan Soruları Not Alma	2	1,92
		2.2.Düşünce Kodları		
		Örneklendirme	5	4,80
		Eleştirel Bakma	1	0,96
		Odaklanma	9	8,65
		Zihinde Yinelemeler Yapma	1	0,96
		Zihinde Betimleme	2	1,92
		Ön bilgilerle İletileri Karşılaştırma	7	6,73
		Dikkati Toplama	5	4,80
		Zihinde Canlandırma	3	2,88
		İçselleştirme	4	3,84
		Konuyu Algılama, Düşünme ve Yorumlama	3	2,88
		2.3.Metin Kodları		
		Hitabet	3	2,88
		Biçem, Üslûp ve Dil	7	6,73
		Örneklerin Tutarlılığı	3	2,88

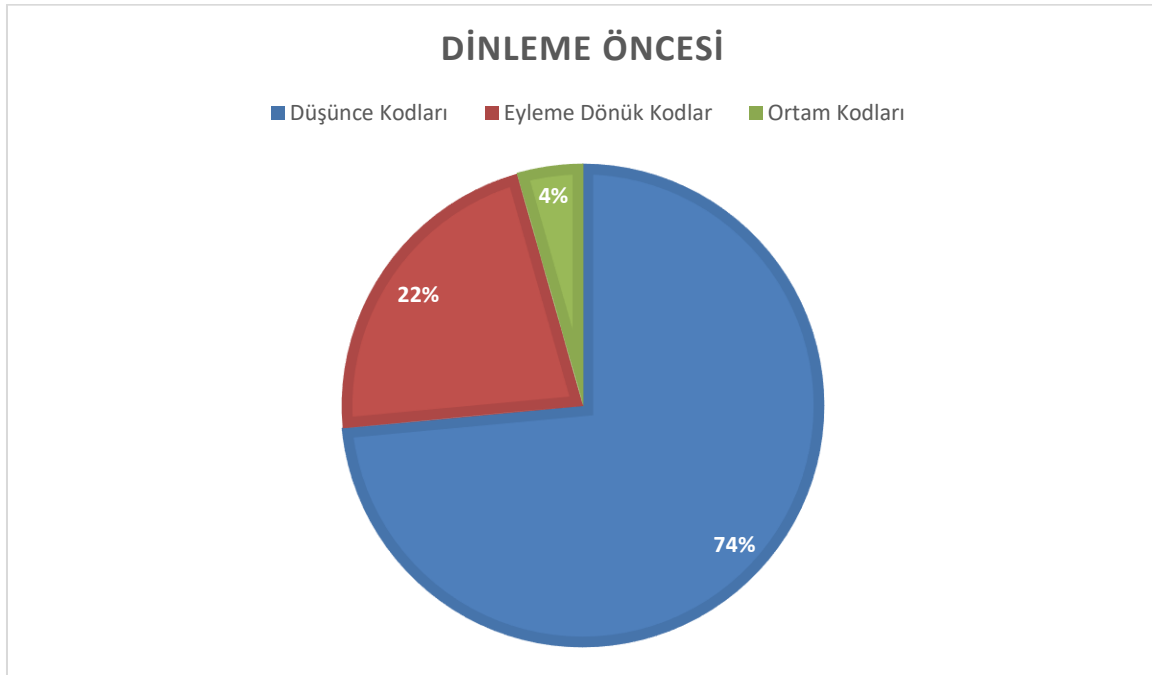
	Vurgu ve Tonlama	5	4,80
	Konunun Anlatılma Sebebi	3	2,88
	Varılan Sonuç	2	1,92
	Düşüncelerin Örtüşmesi	1	0,96
	İlgi	2	1,92
	Yazar Tarafsızlığı	4	3,84
	2.4.Eyleme Dönük Kodlar		
	Sessiz Ortam	2	1,92
	Dinleme Pozisyonu	1	0,96
3. Tema: Dinleme Sonrası	3.1. Düşünce Kodları		
3.1. Düşünce Kodları	Örneklerin Tutarlılığını Değerlendirme	3	3,22
3.2. Uygulamaya Dönük Kodlar	İletileri Değerlere Göre Değerlendirme	5	5,37
	Değerlendirme	4	4,30
	Ana Fikri Bulma	3	3,22
	Çıkarımda Bulunma	1	1,07
	Düşünme	2	2,15
	Özümseme	3	3,22
	Sonuç Çıkarma	2	2,15
	Yorumlama	5	5,37
	Kazanım	4	4,30
	Eleştiri	4	4,30
	Sentez	4	4,30
	Yazar-Metin Değerlendirmesi	2	2,15
	Verilmek İstenen Mesajı Bulma-	3	3,22
	Değerlendirme	3	3,22
	Anahtar Kelime İle Eşleme	2	2,15
	Analiz	3	3,22
	Çıkarımda Bulunma	4	4,30
	Puanlama	1	1,07
	Dinleme Modundan Çıkma	1	1,07
	3.2. Uygulamaya Dönük Kodlar		
	Yazarın Çalışmalarını Araştırma	1	1,07
	Özet Çıkarma	3	3,22
	Konuyu Araştırma	8	8,60
	Konuyu Başkalarıyla Tartışma	6	6,45
	Öğrenilen Bilgileri Paylaşma	4	4,30
	Not Tutmak	2	2,15
	Tekrar Etme	3	3,22
	Günlük Hayata Uyarlama	4	4,30
	Konuyu Başka Yazarlardan Dinleme	2	2,15
	Dinletiyi Tavsiye Etme	1	1,07
	Zihin Haritası Oluşturma	3	3,22

Tablo 1: Bilimsel Metinlerde Kullanılan Dinleme Stratejilerinin Tema, Kategori ve Kod Kullanım Tablosu

Tema	Kategori	Frekans	%
	1.1. Düşünce Kodları	50	18,88

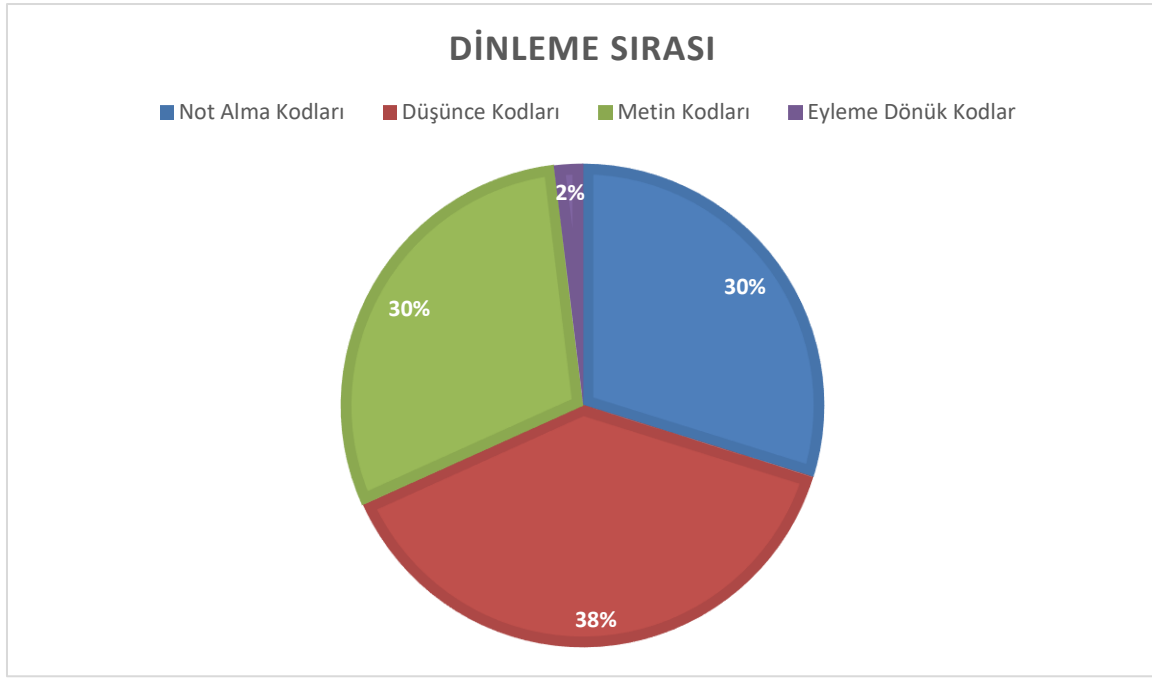
1. Dinleme Öncesi	1.2. Eyleme Dönük Kodlar	15	5,66
	1.3. Ortam Kodları	3	1,13
2. Dinleme Sırası	2.1. Not Alma Kodları	31	11,69
	2.2. Düşünce Kodları	40	15,09
	2.3. Metin Kodları	31	11,69
	2.4. Eyleme Dönük Kodlar	2	0,75
3. Dinleme Sonrası	3.1. Düşünce Kodları	56	21,13
	3.2. Uygulamaya Dönük Kodlar	37	13,96

Tablo 2: Bilimsel Metinler Tema, Kategori ve Kod Analiz Tablosu

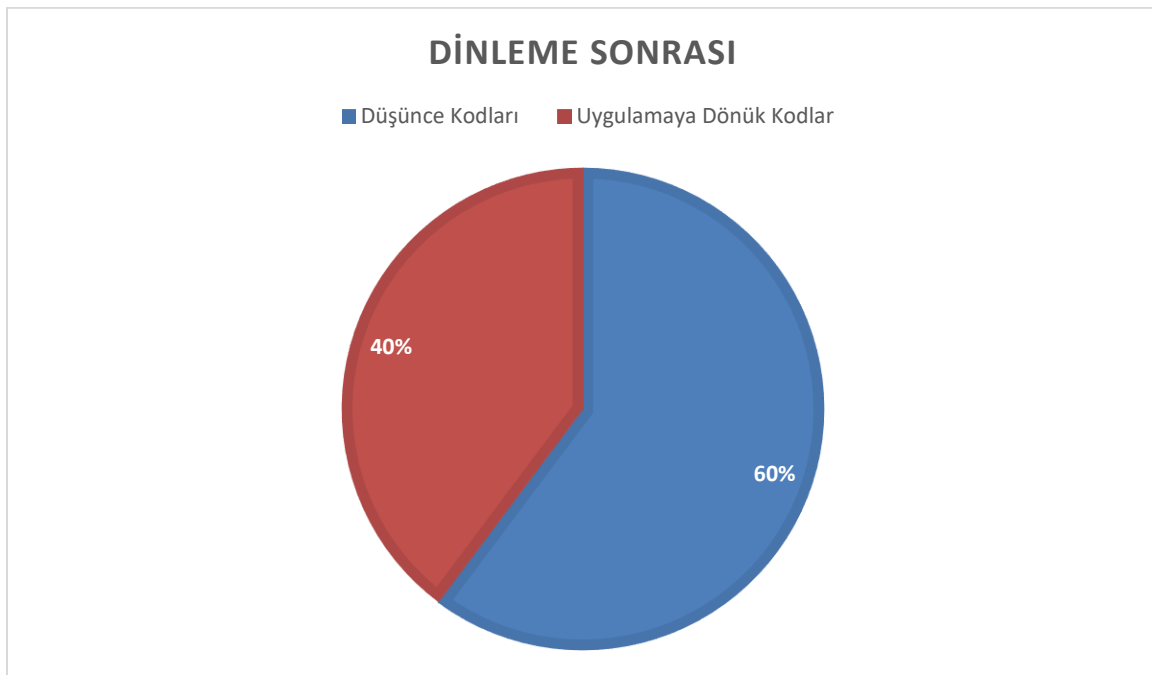
Şekil 1: Bilimsel Metinleri Dinleme Öncesinde Kullanılan Stratejiler

Bilimsel metinleri dinleme öncesinde öğrenciler tarafından toplamda 67 stratejinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen stratejilerin ise 50 tanesi düşünce kodları, 15 tanesi eyleme dönük kodlar ve 3 tanesi ortam kodları olarak belirlenmiştir. Kullanılan bu stratejilerin de birbirine oranı düşünce kodları %74, eyleme dönük kodlar %22 ve ortam kodları da %4 olarak karşımıza çıkmaktadır.

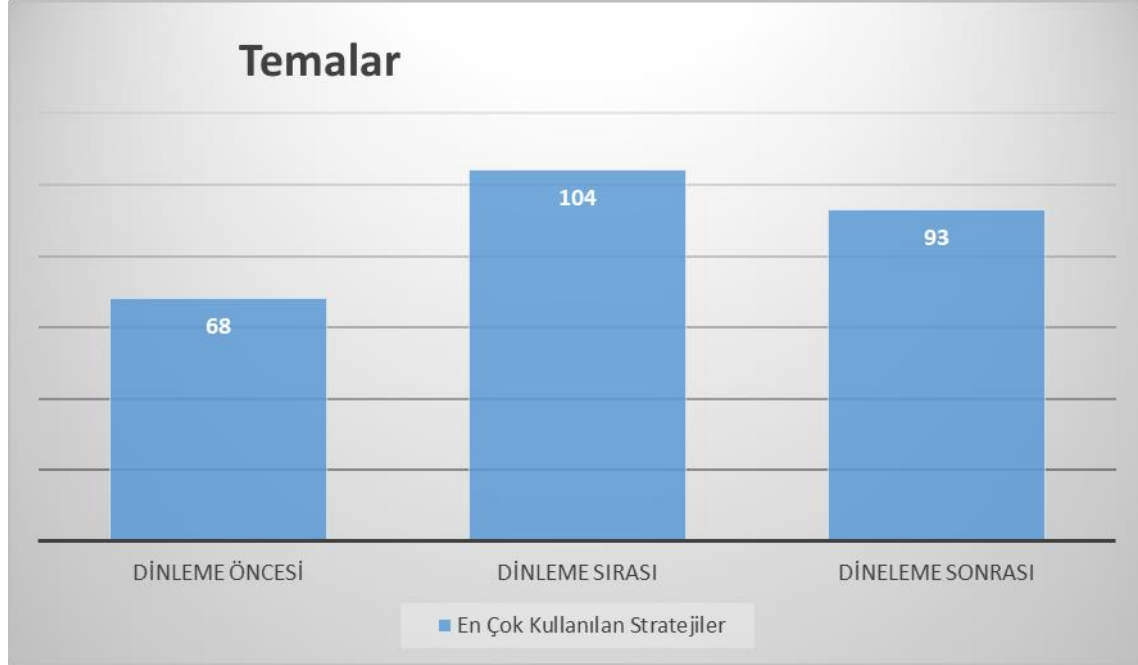
Şekil 2: Bilimsel Metinleri Dinleme Sırasında Kullanılan Stratejiler

Bilimsel metinlerin dinlenilmesi sırasında toplamda 104 dinleme stratejisinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Dinleme sırasında kullanıldığı tespit edilen stratejileri de 31 not alma kodları, 40 düşünce kodları, 31 metin kodları ve 2 eyleme dönük kodlar oluşturmaktadır. Dinleme sırasında kullanılan stratejiler kendi aralarında oran olarak ifade edildiğinde ise %39 oran ile en çok kullanılan stratejiler olarak düşünce kodları çıkmaktadır. Düşünce kodlarını da %30'ar orana sahip not alma kodları ve metin kodları takip etmektedir. Dinleme sırasında en az kullanılan kod olarak %2 ile eyleme dönük kodlar karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3: Bilimsel Metinleri Dinleme Sonrasında Kullanılan Stratejiler

Bilimsel metinlerin dinlenilmesi sonrasında öğrenciler tarafından 93 stratejinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Dinleme sonrasında kullanılan 93 strateji ise 56 düşünce kodları ve 37 eyleme dönük kodlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kod da %60 oran ile düşünce kodları ve 540 oran ile eyleme dönük kodların oranları olarak dinleme sonrası stratejilerin oranlarını oluşturmaktadırlar.

Şekil 4: Bilimsel Metinler Tema Kullanım Sayıları

Bilimsel metinlerin dinlenilmesi aşamasında en çok dinleme sırasında strateji kullanıldığı 104 strateji ile karşımıza çıkmaktadır. Dinleme sırasında 93 strateji ile dinleme sonrası stratejileri takip etmektedir. Bilimsel metinleri dinleme aşamasında en az strateji kullanımı ise metine hazırlık aşaması olan dinleme öncesi aşaması olarak 68 strateji ile karşımıza çıkmaktadır.

3.2. Kurmaca Metinleri Dinlerken Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular

Tema ve Kategoriler	Kategori ve Kodlar	Frekans	%
1. Tema: Dinleme Öncesi	1.1 Düşünce Kodları		
1.1. Düşünce Kodları	Metne Odaklanma	18	9,62
1.2. Eyleme Dönük Kodlar	Zihinsel Hazırlık	7	3,74
1.3. Ortam Kodları	Edebi Keyif Almaya Hazırlık	6	3,20
	Dikkat Toplama	12	6,41
	Zihin Boşaltma	5	2,67
	Ön Bilgileri Hatırlama	9	4,81
	Kendini Dünyadan Soyutlama	6	3,20
	Hazırbulunuşluk	6	3,20
	Farkındalık	1	0,53
	Adaptasyon	1	0,53
	Metin Türüne Göre Odaklanma	12	6,41
	Önemseme	1	0,53
	Yazarı ve Çalışmalarını Düşünme	5	2,67
	Kendine Sorular Sorma	2	1,06
	Amaç Belirleme	5	2,67

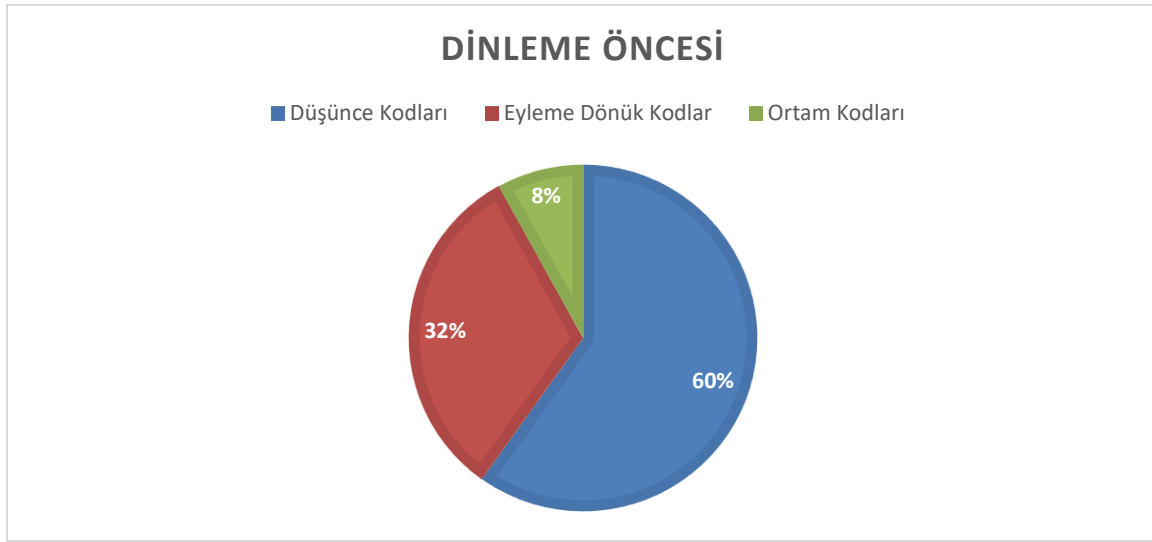
	İçerik Hakkında Tahmin Yürütme	9	4,81
	Merak	1	0,53
	Kendini Motive Etme	2	1,06
	Ön Yargılardan Kurtulma	1	0,53
	Başlığı Değerlendirme	1	0,53
	Benzer Edebî Türleri Hatırlama	1	0,53
	Grup Halinde Dinleme Ortamı Hazırlama	1	0,53
	1.2. Eyleme Dönük Kodlar		
	Not Tutmaya Hazırlık	12	6,41
	Nefes Düzenleme	1	0,53
	Metin Araştırması	9	4,81
	Yazar Araştırması	8	4,27
	Eser Araştırması	3	1,60
	Konu Araştırması	10	5,34
	Yazarın Edebi Kişiliğinin Araştırması	4	2,13
	Yazar Hakkında Diğer Yazarların Görüşlerini Araştırma	1	0,53
	Dik Oturma	11	5,88
	Nota Tarih Yazma	1	0,53
	1.3. Ortam Kodları		
	Fiziksel Engelleri Ortadan Kaldırma	8	4,27
	Sessiz Ortam	5	2,67
	Metni Duyabilecek Uzaklık Seçimi	1	0,53
	Ortam Isısı Dengeleme	1	0,53
2. Tema: Dinleme Sırası	2.1. Not Alma Kodları		
2.1. Not Alma Kodları	Not Alma	9	5,38
2.2. Düşünce Kodları	Altını ya da Üstünü Çizme	4	2,39
2.3. Metin Kodları	Bilinmeyen Kelimeyi Not Alma	2	1,19
2.4. Eyleme Dönük Kodlar	Anahtar Kelimeleri Not Alma	6	3,59
	Önemli Noktaları Not Alma	10	5,98
	İsimleri Not Alma	2	1,19
	Başlığı Not Alma	2	1,19
	Zihin Haritası Oluşturma	1	0,59
	Resimleme	2	1,19
	Kahramanları Çizme	1	0,59
	Önemli Sözleri Not Alma	3	1,79
	Hikâyeleştirerek Not Alma	1	0,59
	Akılda Oluşan Soruları Not Alma	1	0,59
	Sembolleri Çizme	1	0,59
	Şema Oluşturma	1	0,59
	Yazarı ve Konu Başlığını Not Alma	1	0,59
	2.2. Düşünce Kodları		
	Zihinde Canlandırma	7	4,19
	Empati Yapma	3	1,79
	Duyguyu Algılama	3	1,79
	Metni Görsel Hafızaya Kodlama	1	0,59
	Mantığı Kavrama	1	0,59
	Akılda Tutma	1	0,59
	Bilinmeyen Kelimeleri Tahmin Etme	1	0,59
	Ön bilgilerle İletileri Karşılaştırma	7	4,19
	Dikkati Toplama	8	4,79

	Anahtar Kelimeler Yardımıyla Hafızada Tutma	8	4,79
	İçeriği Zihninde Oluşturma	2	1,19
	Konuyu Zihninde Oluşturma	3	1,79
	Ana fikri Tahmin Etme	4	2,39
	Özetleme	3	1,79
	Fikri Yakalama	1	0,59
	Tekrarlama	1	0,59
	Hayal Etme	2	1,19
	Odaklanma	3	1,79
	Çıkarımda Bulunma	1	0,59
	İmgeleri Bulma	2	1,19
	Yazarın Yaşadığı Dönemi Hayal Etme	3	1,79
	İçselleştirme	1	0,59
	Eleştirel Dinleme	1	0,59
	Terim ve Kavramları Değerlendirme	1	0,59
	Verilmek İstenen Mesajı Bulma	4	2,39
	Motivasyon	1	0,59
	Kodlama Yapma	1	0,59
	'Neyi Öğreniyorum' Sorusu Üzerine Düşünme	1	0,59
	Mekandan Soyutlanma	2	1,19
	Bütüne Odaklanma	1	0,59
	2.3.Metin Kodları		
	Zevk ve Haz Almaya Çalışma	7	4,19
	Biçem, Üslûp ve Dil	4	2,39
	Edebi Türe Dikkat Toplama, Odaklanma ve Düşünme	7	4,19
	Yazarla İlişkilendirme	2	1,19
	Konu-Tema-İçerik Değerlendirme	1	0,59
	Vurgu ve Tonlama	6	3,59
	Edebi Sanatları Bulma	1	0,59
	Kelime-Cümle-Metin Uyumu İlişkilendirme	2	1,19
	Dil Zevkine Odaklanma	2	1,19
	Estetik Zevk Duyma	2	1,19
	Musikiye Odaklanma	2	1,19
	Yan ve Mecaz Anlamları Kurma	2	1,19
	Biçim Özelliklerinde Kaybolmama	1	0,59
	2.4.Eyleme Dönük Kodlar		
	Gözleri Kapama	1	0,59
	Sessiz Ortam	2	1,19
3.Tema: Dinleme Sonrası	3.1.Düşünce Kodları		
3.1.Düşünce Kodları	Düşünme	4	2,91
3.2.Uygulamaya Dönük Kodlar	Mantığa Uygunluk Değerlendirmesi	1	0,72
	Şairi Değerlendirme	1	0,72
	Metin Türünü Değerlendirme	1	0,72
	Amaç Değerlendirme	1	0,72
	Kelime Seçimini Değerlendirme	1	0,72
	Hayal Kurma	2	1,45
	İletileri Değerlere Göre Değerlendirme	1	0,72
	Ana Fikri Saptama	7	5,10
	Analiz Yapma	2	1,45
	Kendine Sorular Sorma	3	2,18

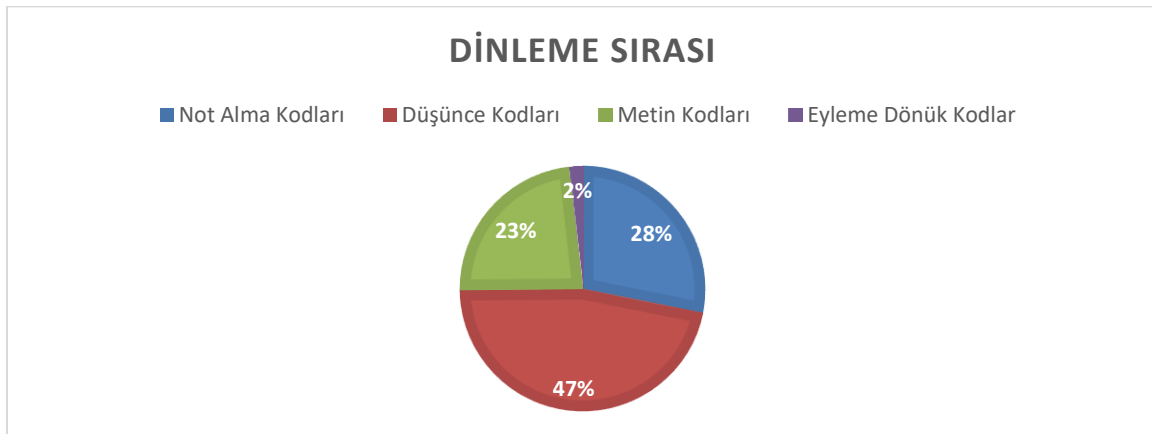
Metin Türünü Türleri İçinde Değerlendirme	2	1,45
Genel Değerlendirme	10	7,29
Öykülendirme	1	0,72
Dinleme Modundan Çıkma	1	0,72
Estetik Değerlendirmesi	1	0,72
Edebi Değerlendirme	1	0,72
Verilmek İstenen Mesajı Bulma ve Değerlendirme	3	2,18
Zihinde Tekrar Etme	3	2,18
Metin Konusunu Belirleme	1	0,72
Eski Bilgilerle Yeni Bilgileri Karşılaştırma	2	1,45
Karakter Analizi Yapma	2	1,45
Duygu Olarak Değerlendirme	2	1,45
Zihne Kodlama	1	0,72
Metni Anlamlandırma	1	0,72
Metin Çözümleme	2	1,45
Yorumlama	1	0,72
Metni Anlamlandırma	1	0,72
Metni İçselleştirme	1	0,72
Sentez	1	0,72
3.2.Uygulamaya Dönük Kodlar		
Altını ve/veya Üstünü Çizme	2	1,45
Gözleri Tekrar Açma	1	0,72
Başkalarıyla Soru-Cevap	1	0,72
Araştırma Yapma	1	0,72
Metin Tekrarı	8	5,83
Not Alma	5	3,64
Notları Düzenleme	3	2,18
Notları Tekrar Etme	11	8,02
Sosyal Medyada Paylaşma	1	0,72
Öğrenilen Bilgileri Paylaşma	3	2,18
Notları Temize Geçirme	4	2,91
Özet Çıkarma	8	5,83
Kısa Notlara Açıklama Ekleme	2	1,45
Kavram Haritası Oluşturma	1	0,72
Zihin Haritası Oluşturma	2	1,45
Arşive Ekleme	1	0,72
Görsellerle Birleştirme	2	1,45
Günlük Hayata Uyarlama	2	1,45
Fikir Alışverişi Yapma	1	0,72
Araştırma Yapma	3	2,18
Bilinmeyen Kelimeleri Araştırma	1	0,72
Yazarın Çalışmalarını Araştırma	1	0,72
Akılda Kalan Özlü Sözleri Not Alma	2	1,45
Konuyu Başkalarıyla Tartışma	3	2,18
Diğer Metinlerle Karşılaştırma	2	1,45
Yazar-Edebi Kişilik Araştırması	1	0,72
Metni Diğer Dinleyenlerle Tartışma	3	2,18
Alanında Uzman Görüşlerinin Araştırması	1	0,72

Tablo 3: Kurmaca Metinlerde Kullanılan Dinleme Stratejilerinin Tema, Kategori ve Kod Kullanım Tablosu

Tema	Kategori	Frekans	%
4. Dinleme Öncesi	4.1. Düşünce Kodları	112	22,81
	4.2. Eyleme Dönük Kodlar	60	12,21
	4.3. Ortam Kodları	15	3,05
5. Dinleme Sırası	5.1. Not Alma Kodları	47	9,57
	5.2. Düşünce Kodları	78	15,88
	5.3. Metin Kodları	39	7,94
	5.4. Eyleme Dönük Kodlar	3	0,61
6. Dinleme Sonrası	6.1. Düşünce Kodları	61	12,42
	6.2. Uygulamaya Dönük Kodlar	76	15,47

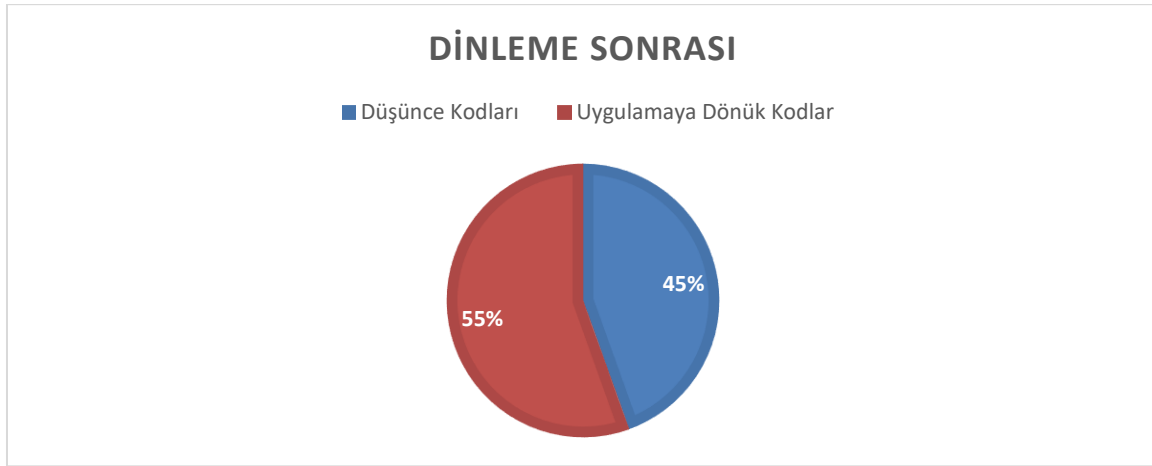
Tablo 4: Kurmaca Metinler Tema, Kategori ve Kod Analiz Tablosu**Şekil 5:** Kurmaca Metinleri Dinleme Öncesinde Kullanım Stratejileri

Kurmaca metinlerin dinlenilmesi öncesinde öğrenciler tarafından 187 stratejinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu stratejilerin %60 gibi bir oranla çoğunluğunu düşünce kodları oluşturmaktadır. Düşünce kodlarını %32'lik oranla eyleme dönük kodlar oluşturmaktadır. Dinleme öncesinde az da olsa kullanılan bir diğer strateji ise %8 orana denk gelen ortam kodları olarak karşımıza çıkmaktadır.

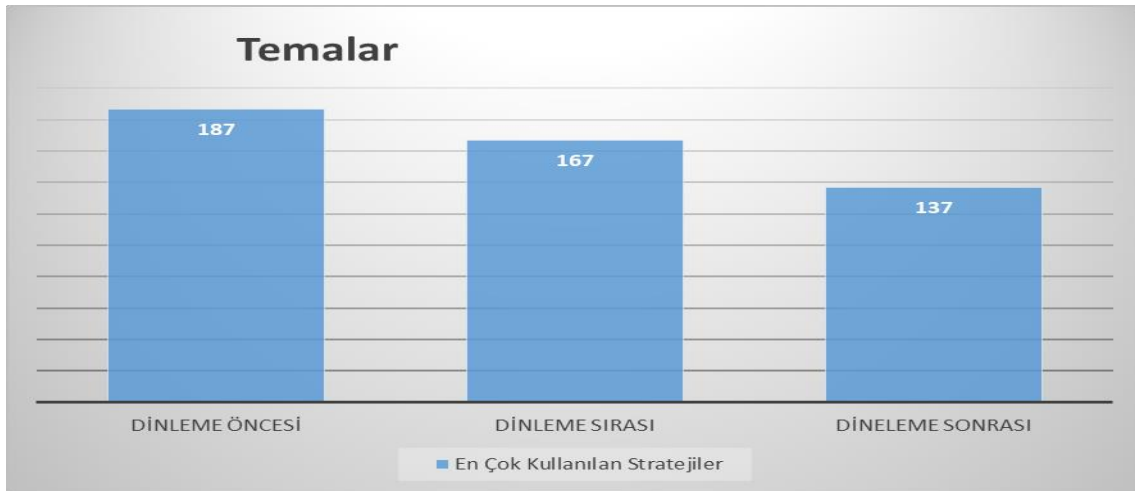
Şekil 6: Kurmaca Metinleri Dinleme Sırasında Kullanılan Stratejiler

Kurmaca metinleri dinleme sırasında öğrenciler tarafından 167 strateji kullanıldığı tespit edilmiştir. Elde edilen veriler birbirine oranlandığında ise dinleme sırasında en çok kullanılan strateji olarak %47 oran ile düşünce kodları karşımıza çıkmaktadır. Düşünce kodlarını %28 oran ile not alma kodları takip etmektedir. Hemen ardından %24 oran ile de metin kodları yine sıkça kullanılan stratejilerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinleme sırasında en az kullanılan strateji olarak da %1 oran ile eyleme dönük kodlar olarak belirlenmiştir.

Şekil 7: Kurmaca Metinleri Dinleme Sonrasında Kullanılan Stratejiler

Kurmaca metinleri dinleme sonrasında düşünce kodları ve eyleme dönük kodları başlıkları altında toplam 137 stratejinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen kodların birbirine kullanım oranları mukayese edildiğinde ise %55 oran ile eyleme dönük kodların en çok kullanılan strateji olduğu karşımıza çıkmaktadır. Eyleme dönük kodlara oranla daha az kullanılan düşünce kodlarının ise kullanım durumu %45 olarak belirlenmektedir.

Şekil 8: Kurmaca Metinler Tema Kullanım Sayıları

Kurmaca metinlerin dinlenilmesi aşamasında en çok stratejinin 187 strateji ile dinleme öncesinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Dinleme öncesini 167 strateji ile dinleme sırasında kullanılan stratejiler takip etmektedir. Bilimsel metinlerin dinlenilmesi aşamasında en az 137 strateji ile dinleme sonrası stratejileri oluşturmaktadır.

3.3. Analiz Yöntemi

Katılanlara önceden hazırlanmış ve kendileri ile paylaşılmış olan görüşme formları doğrultusunda ilgili soru başlıkları üzerinden görüşleri alınmıştır. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda formlar kayıt altına alınmıştır.

Kayıt altına alınan metinlerin analizinde Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen kodlama ve kod çözme metodu kullanılmıştır. Bu metoda göre kodlar bir çalışmada elde edilen bilgilere anlam birimleri atamak için kullanılan künye veya etiketlerdir.

Diğer yandan kodlama ise analizi ifade eder. Araştırmacı metinde yer alan verilerin arasındaki bağı kodlamalar ile kurarak anlam ilişkilerini ortaya çıkarır. Böylece metnin analizinden hareketle yapılacak değerlendirmeler için gerekli veriler elde edilmiş olur (Miles ve Huberman, 1994).

Bu sebeple araştırmada görüşmeye dâhil edilen toplam 71 öğrencinin görüşleri NVivo 8 programında kategorilere ayrılarak analiz edilmiş ve elde edilen kategorilerin güvenilir olma seviyesinin belirlenmesi amacıyla da uzman görüşü alınarak süreç tamamlanmıştır.

3.4. Bulguların Güvenilir Olma Derecesi

Araştırmanın sonuçlarının geçerli olmasını sağlamak için elde edilen verilerin toplanmasından analizine geçen süreç ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiştir; çünkü *toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır* (Yıldırım ve Şimşek 2016).

Güvenilir olup olmama durumunun belirlenmesi için ise uzman görüşüne başvurulmuş ve uzman görüşünden elde edilen verilerden hareketle kodların kategorilenmesine yönelik teyit istenmiştir. Araştırmacılar ve uzmanın incelemesi neticesinde ortaya çıkan veriler Miles ve Huberman (1994) tarafından verilen şu formül ile hesaplanmıştır:

$$\text{Güvenilir Olma} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} \times 100$$

Uygulanan formül neticesinde %70 üzeri bir netice elde edilmesi durumunda araştırmanın güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Kategorileme faaliyetleri ile yapılan analizler neticesinde toplamda 234 kod ortaya konmuş ve kodlar hususunda uzman görüşü alınmıştır. Uzman ile düşülen 21 kod için yapılan işaretler neticesinde anlaşmaya varılmış ve araştırmanın güvenilir olma derecesi % 91,02 olarak bulunmuştur.

4. Tartışma ve Sonuç

Dinleme stratejilerini tasnif yapan birçok araştırmacı dinleme stratejilerini dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası olarak sınıflandırmaktadır (Demirel, 1999; Güneş, 2007; Kuşçu, 2010; Temur, 2010;).

Demirel (1999) dinleme öncesi stratejileri dört başlık altında toplamaktadır. 1. Tanıtma, 2. Kestirme, 3. Yeni kelimelerin öğretimi ve 4. Amaçlı dinleme. Dinleme sırasında kullanılan stratejiler üç maddeden oluşmaktadır. Birinci maddeyi öğretmenin metni yüksek sesle okuması oluşturmaktadır. İkinci maddeyi öğrencilerin metni dinlerken tonlama ve vurgulara dikkat etmesi, ve son olarak da üçüncü maddeyi öğrencilerin gerekli gördükleri yerleri not etmeleri oluşturmaktadır. Dinleme sürecinin son aşaması olan dinleme sonrası stratejiler ise dört maddeden oluşmaktadır. Birinci olarak öğrenciler dinleme metni ile ilgili soruları cevaplar, dinleme metni sözlü ya da yazılı olarak özetlenir, metinde bulunan olaylar ve resimler oluş sırasına göre sıralanır ve son olarak da dinleme metnine uygun başlık bulunur.

Güneş (2007) dinleme sürecini dinleme öncesinde dinlemeyi planlama teknikleri (ön bilgileri harekete geçirme, dinleme ortamını inceleme vb.); dinlemede anlama teknikleri (soruları belirleme, açıklayıcı noktaları not alma vb.), bilgiyi yapılandırma teknikleri (ana ve yardımcı düşünceleri belirleme vb.) ve bilgiyi yapılandırma teknikleri (özetleme vb.); dinleme sonrasında da konuşmayı değerlendirme teknikleri (sunumu değerlendirme, dinlemenin amacına uygunluğunu belirleme vb.) olarak sınıflandırmaktadır.

Temur (2010) dinleme öncesi stratejileri tahmin etme, soru sorma gibi anlamayı kolaylaştıran tekniklerden oluşturmaktadır. Dinleme sırası stratejilerini not alma, vurgu, tonlama gibi anlama amacı güden stratejilerden oluşturmaktadır. Son süreç olan dinleme sonrası sürecini ise anlaşılma durumunu test etmek amacıyla soru sorma, notlara göz atma gibi stratejilerden meydana getirmektedir.

Kuşçu (2010)'nun sınıflandırmasına baktığımızda dinleme öncesi: ön hazırlık, zihinsel hazırlık, ön bilgileri harekete geçirme, anahtar kelimeler, tahmin, amaç belirleme, tür-yöntem ve teknik belirleme. Dinleme aşaması: sözlü anlama, zihinde yapılandırma, bilgiyi uygulama ve dinleme sonrası stratejilerinden oluşmaktadır.

Gerçekleştirilen araştırmada ise dinleme süreçlerine ilişkin stratejilere bakıldığında dinleme öncesini düşünce kodları, eyleme dönük kodlar ve ortam kodları oluşturmaktadır. Dinleme sırasında kullanılan stratejileri not alma kodları, düşünce kodları, metin kodları ve eyleme dönük kodlar oluşturmaktadır. Sürecin son aşaması olan dinleme sonrası düşünce kodları ve uygulamaya dönük kodlar meydana getirmektedir.

Araştırmada tespit edilen stratejilerin düşünce, not alma, metin stratejileri gibi ortak stratejileri olsa da uygulamaya dönük stratejiler, ortamlarla ilgili stratejiler gibi diğer araştırmalardan ayıran stratejiler de mevcuttur. Aynı zamanda araştırmayı diğer araştırmalardan ayıran bir diğer önemli özellik ise dinleme süreçlerinde dinleyiciler tarafından kullanılan stratejilerin sıklık oranlarının belirlenmesi ve hangi stratejinin hangi oranla tercih edildiğinin belirtilmesidir.

Bilimsel metinlerin dinleme öncesi aşamasında kullanılan stratejilere bakıldığında %74 oran ile en çok stratejinin düşünce kategorisinde yoğunlaştığı şekil-1'de görülmektedir. Bu durumda dinleme öncesi aşamasında dinleyiciler tarafından düşünceye dönük fikir edinimi, fikir yürütme aşamasının eyleme

dönük araştırma aşamasından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Bu nedenle bilimsel metinlerin dinleme öncesi aşamasında araştırmadan ziyade fikir yürütmenin tercih edildiği söylenebilmektedir.

Bilimsel metinleri dinleme sırasında kullanılan stratejilere bakıldığında en çok stratejinin yine düşünce kategorisinde yoğunlaştığı şekil-2'de görülmektedir. Dinleme sırası kategorileri incelendiğinde de %39 orana sahip olan düşünce kodlarını %30'ar oranlarla not alma kodlarının ve metin kodlarının takip ettiği görülmektedir. Bu duruma göre de dinleme öncesi aşaması gibi yine fikir yürütme aşamasının eyleme dönük araştırmaya göre çok daha fazla tercih edildiği söylenebilmektedir.

Bilimsel metinlerin dinleme sonrasında kullanılan stratejilere bakıldığında %60 oran düşünce kodları ve %40 eyleme dönük kodlarla beraber fikir yürütme aşamasının yine daha çok tercih edilen aşama olduğu şekil-3'te görülmektedir. Tüm bu dinleme aşamalarına bakıldığında bilimsel metinlerde dinleyiciler tarafından en çok düşünce aşamasını oluşturan fikir yürütme, tahminde bulunma gibi aşamaların eyleme dönük araştırma aşamalarına göre daha çok tercih edildiği söylenebilmektedir.

Elde edilen verilere dinleme süreçleri açısından bakılacak olursa bilimsel metinlerin dinleme aşamasında en çok stratejinin kullanım aşamasının dinleme sırası olduğu şekil-4'te görülmektedir. Bu veriden hareketle bilimsel metinlerin dinleme aşamasında en etkili olunan aşamanın dinleme sırası olduğu söylenebilmektedir. Bu durum da bilgi edinimi aşamasının daha çok önemsendiği ve bilgiye hazırlanma sürecinin ve edinilen bilginin değerlendirilmesinin sürecinin bilgi edinimi sürecine göre dinleyici tarafından daha az etkili kullanıldığı söylenebilmektedir.

Kurmaca metinleri dinleme öncesinde kullanılan stratejiler incelendiğinde %60 oran ile en çok stratejinin kullanıldığı kategorinin düşünce kodları olduğu şekil-5'te görülmektedir. Araştırma aşaması olan eyleme dönük kodlar ise %32 oranında kullanılmaktadır. Bu durumda fikir yürütme, tahmin etme aşamasının eyleme dönük, bir harekette bulunma aşamasından daha çok tercih edildiği söylenebilmektedir.

Kurgalıyıcı metinleri dinleme sırasında kullanılan stratejilerin incelendiğinde %47 oran ile düşünce kodlarının en çok tercih edilen kategori olduğu şekil-6'da görülmektedir. Bu aşamada da en çok tercih edilen stratejinin fikir yürütme, yorumlama gibi aşamalardan oluşan düşünce kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Eyleme dönük kodların %1 oranda kalmasıyla eyleme dönük etkililiğin az oranda tercih edildiği ve edinilen bilgilerin eyleme tesirinin az olduğu söylenebilmektedir.

Kurmaca metinlerin dinleme sonrasında kullanılan stratejiler incelendiğinde dinleme aşamalarından birinde ilk defa eyleme dönük kodların %55 oran ile ilk sırada tercih edildiği şekil-7'de görülmektedir. Düşünce kodlarının %45 oranına düşmesi ve eyleme dönük kod oranının %55 oranına çıkması ile kurmaca metinlerin dinleyicileri etkilediği ve dinleyicileri dinleme sonrasında harekete geçirdiği söylenebilmektedir.

Elde edilen verilere dinleme süreçleri açısından bakılacak olursa kurmaca metinlerin dinleme aşamasında en çok stratejinin kullanım aşamasının sırasıyla dinleme öncesi-sırası ve sonrası olacak şekilde sıralandığı şekil- 8'de görülmektedir. Bu verilerden hareketle kurmaca metinlerin dinleyicide merak uyandırdığı ve daha dinlemeye başlamadan dinleyiciyi aktif kıldığı söylenebilmektedir.

Bilimsel metinler ve kurmaca metinlerin dinleme aşamalarında kullanılan stratejilerin karşılaştırılması gerekirse eyleme dönük kodların düşünce kodlarına oranla sadece kurmaca metinlerin dinleme sonrası aşamasında önüne geçtiği görülmektedir. Diğer bütün aşamalarda düşünce kodları eyleme dönük kodların farklı oranlarda olmak üzere önünde bulunmaktadır. Bu durum da kurmaca

metinlerin dinleme sonrası aşamasının bilimsel metinlerin dinleme sonrası aşamasına göre dinleyiciyi daha aktif kıldığına söylenebilmesini sağlamaktadır.

Dinleme öncesi bilimsel metinlerde %79 olan düşünce kodları kurmaca metinlerde %60'a düşmekte ve %16 olan düşünce kodları da %32 oranında artmaktadır. Bu duruma göre de bilimsel metinlerde fikir yürütme, tahminde bulunma aşamalarının kurmaca metinlere göre daha çok tercih edildiği söylenebilmektedir. Eyleme dönük etkililiğin ise kurmaca metinlerde bilimsel metinlere göre daha iyi düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Dinleme sırasında bilimsel metinlerde %40 olan düşünce kodları kurmaca metinlerde %47 oranında artmaktadır. Bu durum da kurmaca metinlerin dinleme sonrası aşamasında fikir yürütme, tahminde bulunma gibi fikrî hareketliliğin kurmaca metinlerde daha aktif kullanıldığı söylenebilmektedir. Kurmaca ve bilimsel metinler eyleme dönük kodlar açısından incelendiğinde ise her ikisinde de eyleme dönük hareketliliğin sadece %1 oranında kaldığı görülmektedir. Bu orandan hareketle dinleme sırasında metin türü fark etmeksizin dinleyiciler tarafından eyleme sürükleyen etkililiğin düşük olduğu ve daha çok zihin sürecinin aktif olduğu söylenebilmektedir.

Sonuç olarak farklı oranlarda da olsa hem kurmaca metinlerde hem de bilimsel metinlerde düşünce kodlarını oluşturan stratejilerin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Sadece kurmaca metinlerin dinleme sonrası aşamasında dinleyicilerin eyleme dönük kodlarını oluşturan stratejilerin düşünce kodlarını oluşturan stratejilerin önüne geçtiği görülmektedir.

Kaynakça

- Adalı, O. (2004). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Akbayır, S. (2006). *Cümle ve Metin Bilgisi (Geliştirilmiş 4. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akçataş, A. (2001). İletişim Eksiklikleri ve Dilin Kullanımı. *Dil Dergisi* (106). 61-66.
- Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*. California: Sage Publications.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Erkul, R. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karadüz, A. (2010). Dil Becerileri ve Eleştirel Düşünme. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5(3)*, 1566-1593.
- Kuşçu, H. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Yapılandırıcı Yaklaşımına Göre Geliştirilmesinde Türkçe Öğretiminin Rolü (Çekmeköy İlçesi Örneği)*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB, (2009). *İlköğretim Türkçe (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayıncılık.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Dinleme Becerisine Yönelik Ölçme Değerlendirme Çalışmalarında Üstbiliş Stratejilerinin Kullanımı. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7(1), 1583-1595.

- Miles, B. H. Huberman, A. M. Saldaña, J. (1994). *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook (Third Edition)*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Oxford, R. L.(1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Boston: Heinle & Heinle.
- Özbay, M. (2014). *Anlama Teknikleri – II: Dinleme Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Rankin, P. T. (1928). The importance of listening ability. *The English Journal*, 17(8), 623-630. (<http://www.jstor.org/stable/803100> , Erişim tarihi: 20.10.2017).
- Temur, T. (2010). Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların Üniversite Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Düzeyine Etkisi, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 29, 303-319.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2010). *Uygulamalı Metin Bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yin, R.K. (2002). *Case Study Research (Design and Methods)*. California: Sage Publication.